

Alitíðindi

Fiskaaling p/f 430 Hvalvík

NR 4 - 1998

Smoltstøðirnar

Hagtøl fyri smoltstøðirnar í 1997

Andrias Reinert

Inngangur

Ferð er komin á arbeiðið á smoltstøðunum at sóttreinsa vatnið og at drýggja tað á ymiskan hátt tá turkur er, umframt, at fleiri støðir hava bygt út til veruliga endurnýtslu av vatni. Hetta sæst aftur í skjótt vaksandi tali av smolti til alivinnuna í Føroyum.

Spurnarbløð vórðu við árslok í 1997 send teimum 17 feløgnum, sum aldu smolt, og svar er komið frá 16 smoltstøðum. Eisini er vitjað á flestu smoltstøðunum kring landið í juli og september mánaða 1998, og ringt er til onkra støð at spyrja um eitt nú væntaða framleiðslu av smolti, ella um ætlanir eru í næstum, um ymiska viðgerð av vatninum. Her verður takkað fyri góða móttøku á smoltstøðunum, og fyri sýndan ómak at svara teimum mongu spurningunum.

Tikið verður saman um, hvussu gingist hefur á smoltstøðunum undanfarna ár og fyrru helvt av 1998, og roynt er at meta um, hvussu mong smolt verða á marknaðinum seinnu helvt av 1998, í 1999 og ár 2000.

Lívfiskur

Umframt tær báðar støðirnar, sum hava gjørt seg serliga út til at lata hinum smoltstøðunum eygarogn, streyk bert ein støð laks til egna nýtslu, og ein smoltstøð streyk nakað av ælabogasílum. Keyp og søla av lívfiski í 1997 var, sum víst í Talvu 1, á nakað sama støði, sum undanfarna ár.

Talva 1. Keyp og søla av lívfiski í 1996 og 1997

Fiskaslag	Rognafiskar	Siljafiskar	Geldfiskar
Laksur 1997	1318	231	
Laksur 1996	1364	409	800
Sil 1996	450	250	-

Nú liðið er út á heystið, hefur ivi aftur tikið seg upp, um nóg mikið av lívfiski er til. Soleiðis hefur verið fleiri undanfarin ár, og tí er neyðugt, at munagóð tiltøk verða sett í verk, sum tryggja, at nóg mikið av góðum lívfiski er í landinum á hvørjum ári.

Hinvegin er bøtt um mannagongdina tá fiskurin verður strokin, og tað fer væntandi at geva fleiri litrar av eygarognum pr. fisk í mun til undanfarin ár. Somuleiðis skuldu bøttu umstøðurnar á smoltstøðunum gjørt, at enn fleiri smolt komu burtur úr eygarognunum, sum verða til taks.

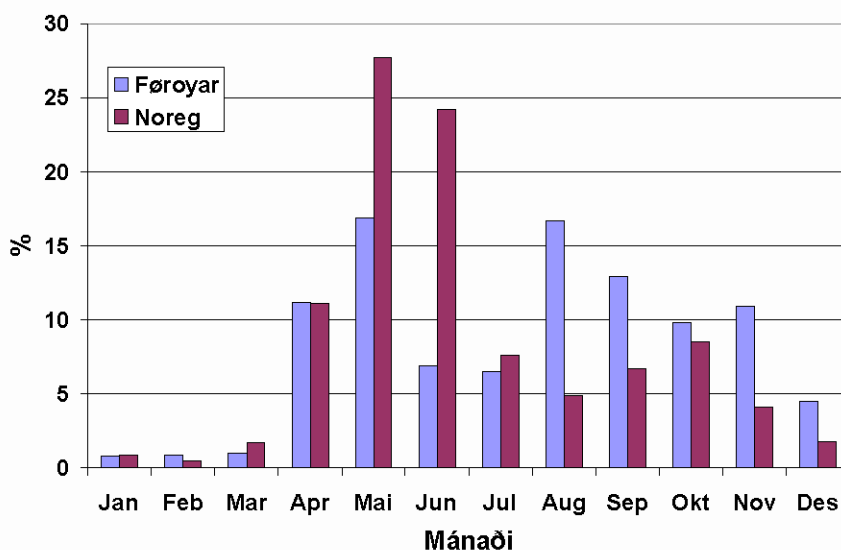
Laksur í 1997

Laksasmolt

Alistøðirnar á sjónum fingu 8,6 milliónir laksasmolt í 1997, í mun til 7,1 millión í 1996. Í Alitiðindi Nr. 2 1998 er víst, hvussu smoltið varð býtt millum aliøkini í Føroyum, og hvussu lutfallið hefur verið millum vár- og heystsmolt trý tey seinastu árin.

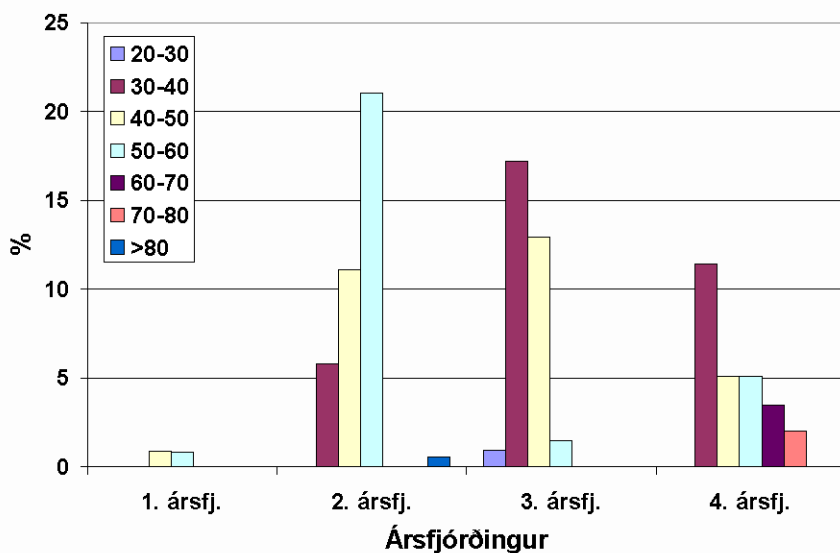
Bæði í Føroyum og í Noregi hava alarar koyrt smolt á sjógv allar mánaðar í árinum. Norðmenn koyrdu tilsamans 105 milliónir smolt á sjógv í 1997. Á Mynd 1 er víst, hvussu mong % av smoltinum í hesum báðum londunum eru farin á sjógv hvønn mánaða sær í 1997.

Vit velja her at nevna alt, sum fer á sjógv fyrra hálvár fyri vársmolt (S1), og alt, sum fer á sjógv seinna hálvár fyri heystsmolt (S½).

Mynd 1 Laksasmolt farið á sjógv hvønn mánaða sær í 1997 í Føroyum og í Noregi, roknað sum % av samlaða talinum.

Laksasmoltini, sum eru farin í alinótirnar í 1997, eru víst á Mynd 2 hvønn ársfjórðing sær, og býtt í bólkar eftir vekt. Lítið av fiski fer á sjógv fyrsta ársfjórðing. Vanligu smoltini fara á sjógv 2. ársfjórðing, og her eru flest fiskar í bólkinum 50-60 g. Fyrstu heystsmoltini fara í 3. ársfjórðingi, og her er mest í bólkinum 30-40 g. Hesin bólkurin er eisini størstur í 4. ársfjórðingi, og tá fer eisini nakað av størri fiski á sjógv, m. a. nakað av veturgomlum heystsmolti (S1½). Bert 6% av smoltinum vóru størri enn 60 g í 1997.

Mynd 2. Laksasmolt, latið alarum í 1997, hvønn ársfjórðing sær og býtt í bólkar eftir vekt. Prosentíð er roknað av samlaða talinum.

Lítill munur hevur verið á prísinum millum stór og smá smolt, og tað hevur, saman við náttúrugivnu umstøðunum, elvt til, at fleiri smá smolt hava verið ald í Føroyum, heldur enn færri stór.

Støddarbýtið av smoltinum, sum víst omanfyri, verður helst broytt nakað, nú smolt- og alistøðir á sjónum arbeiða meira í felag, og flestu smoltstøðir verða bygdar út við nýggjari tøkni.

Goymsla pr.31.12.1997 og forsøgn um tal av smolti

Rogn og nýklaktur yngul

Samlaða nøgdin av laksarognum, sum vórðu lögð til klekingar í 1997 á øllum smoltstøðunum tilsamans, varð gjørd upp til 3.476 litrar, saman-borið við ávíkavist 2.906 litrar og 2.480 litrar tvey tey undanfarnu árin. Rognini eru tá komin í eyga, og rokna vit við, at tað eru 6.000 rognkorn í miðal í hvørjum litri, svara teir 3.476 l av rognum til, at slakar 21 milliúnir eygarogn vórðu lögð til klekingar í 1997.

Sum víst í Talvu 2, eru tað fleiri smoltstøðir, sum hava lagt munandi fleiri rogn til klekingar í 1997, enn undanfarin ár.

Talva 2. Laksarogn á smoltstøðunum á heysti 1997 og 1996

Nøgd av rognum	Tal av støðum 1997	Tal av støðum 1996

Minni enn 100 litrar	2	1
100 - 200 litrar	2	3
200 - 300 litrar	6	10
Meira enn 300 litrar	5	1

Um ársskiftið er ein partur av rognunum klaktur, og smoltstøðirnar høvdu eftir pr. 31.12.97 :

2.236 l av eygarognum og 6,2 mill. av nýklaktum yngli.

Samanlagt gevur hetta : 19,5 mill. rognkorn og yngul í alt.

Samlaða talið av laksayngli, sum smoltstøðirnar hava koyrt í kørini at byrjanarfóðra várið 1998, kann út frá hesum metast at hava verið umleið 19 milliónir í mun til 14-15 milliónir í 1997.

Alt fleiri smolt til alivinnuna í komandi árum

Í Alitíðindum Nr. 2 1998 er, sum nevnt, gjørt upp hvussu mong smolt og sjóbúgvín sál, smoltstøðirnar hava latið alistøðunum á sjónum seinastu árin. Smoltini, sum fara á sjógv í sama ári, men ávikavist fyrra og seinna hálvár, stava, sum vera man, ikki frá sama rogn- ella yngulárgangi.

Á Mynd 3 og í Talvu 3 er gjørt upp, hvussu mong smolt eru komin burtur úr hvørjum yngulárgangi seinastu árin. (Vit hava her sæð burtur frá, at ein lítill partur av smoltunum fer á sjógv, tá fiskurin er 1½ ella 2 ára gamal). Trý tey seinastu árin vita vit samlaða talið av eygarognum, sum smoltstøðirnar hava lagt til klekingar, og hesi tøl eru við í talvuni.

Talva 3. Ald smolt pr. yngulárgang frá 1993 til 1997, býtt á heyst- og vársmolt, og forsøgn fyri yngulárgangirnar 1998 - 2000.

Yngul- árgangur	Eyga-rogn heystið fyri mill.	S½ mill. á sjógv sama ár	S1 mill. á sjógv árið eftir	Smolt íalt mill.pr yngul- árgang	Eyga-rogn pr. smolt
1993			3,9	3,9	
1994		1,5	4,1	5,6	
1995		3,6	3,4	7,0	

1996	14,9	3,8	3,4	7,2	2,1
1997	17,4	5,2	5,4	10,6	1,6
	20,9			14,8	
1998	20,9	7,8	7,0	14,8	1,4
1999	15,0	5,7	5,0	10,7	(1,4)
2000	24,0	9,0	8,0	17,0	(1,4)

Taka vit úr Talvu 3 yngulárgang 1997 sum dømi síggja vit, at burtur úr 17,4 mill. eygarognum, sum vórðu lögð til klekingar í 1996, komu tilsamans 10,6 mill smolt undan. Av hesum fóru 5,2 mill. heystsmolt á sjógv seinna hálvár í 1997, meðan 5,4 milliúnir vársmolt av hesum yngulárgangi vórðu latin alistøðunum á sjónum nú fyrra hálvár í 1998.

Eisini vísa tøluni, at til hvørt smoltið, sum kom burtur úr rognunum, sum vóru strokin heystið 1995, gingu 2,1 eygarogn, meðan bert 1,6 eygarogn fóru til hvørt smolt, sum kom burtur úr 1996 rognunum.

Nýliga eru metingar gjørdar á smoltstøðunum um, hvussu mong smolt, koma burtur úr 1997 rognunum ella 1998 yngul-árganginum, fyrst sum heystsmolt nú í 1998 og síðani sum vársmolt í 1999. Halda hesi tøl, eru vit komin niður á 1,4 eygarogn pr. smolt, og hetta lutfall hava vit nýtt til at rokna út, hvussu mong smolt koma burtur úr 1999 og ár 2000 yngul-árganginum. Sum fortreyt hava vit her roknað við, at tá avtornar í heyst, hava smoltstøðirnar íalt bert 2.500 litrar av laksarognum, sum eru komin í eyga, meðan vit rokna við 4.000 l av eygarognum á heysti 1999.

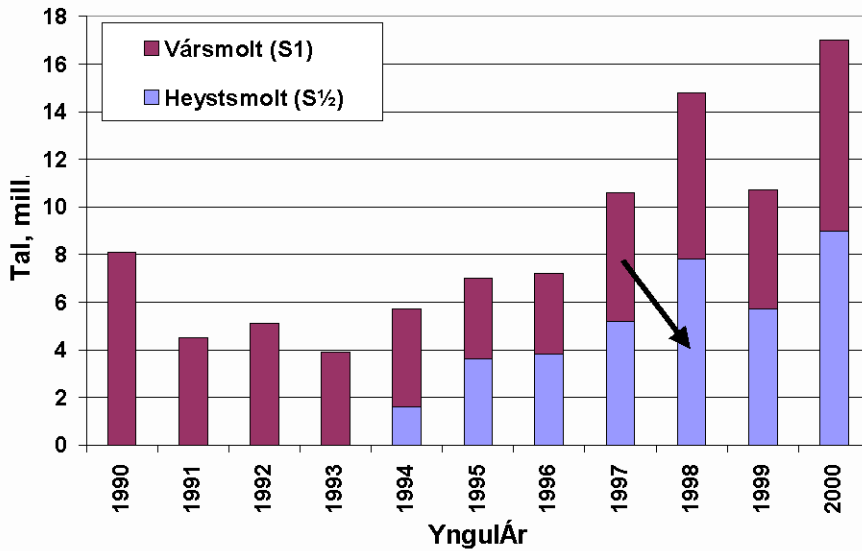
Samlaða talið av laksasmolti til alivinnuna verður tá :

Ár 1998 5,4 mill.S1 + 7,8 mill.S½ = 13,2 mill. smolt

Ár 1999 7,0 mill.S1 + 5,7 mill S½ = 12,7 mill. smolt

Ár 2000 5,0 mill S1 + 9,0 mill S½ = 14,0 mill. smolt

Umframt sílini, sum verða sett við.

Mynd 3. Talið av smolti, sum er komið burtur úr hvørjum yngulárgangi. Dimmaru partarnir av stabbunum vísa vársmoltini og ljósaru partarnir skjótt vaksandi talið av heystsmolti, sum fer á sjógv í sama ári, sum yngulin fer í alikørini. Píllurin vísir eitt dømi um, hvørji smolt fara á sjógv sama ár.

Í Føroyum verða nýtt óvanliga mong heystsmolt, í mun til í granna-londunum, sum ala laks. Hetta sæst aftur á Mynd 1. Í Talvu 4 er talið av heystsmolti í alivinnuni í Føroyum mett saman við heystsmolt í vinnuni í Skotlandi og í Noregi.

Talva 4. Ald smolt í Føroyum, Skotlandi og Noregi (tald í túsund) og hvussu mong prosent eru heystsmolt (S½) av tí, sum fer á sjógv hvørt árið.

	Føroyar		Skotland		Noregi	
	Smolt íalt	% S½	Smolt íalt	% S½	Smolt íalt	% S½
1997	8.646	60,3				
1996	7.116	54,9	33.619	18,7	99.413	21,4
1995	7.759	47,0	26.540	10,0	98.199	22,3
1994	5.530	28,8	23.117	7,2	82.908	14,3

Ælabogasíl

Rogn

Bert 65 litrar av eygarognum undan ælabogasílum vórðu lögð til klekingar á smoltstøðunum í 1997, í mun til 200 litrar í 1996. Várið 1998 vóru 100 litrar av eygarognum, men ov illa gekst í hond bæði við rognum og yngli, og hesin ójavni sæst, sum vera man, aftur í talinum á sjóbúnum sílum, sum alistøðirnar á

sjónum fáa. Sí Talvu 5.

-

Sjóbúgvín síl

Einki ár, síðani byrjað varð at ala, eru so mong síl farin á sjógv í Føroyum, sum í 1997. Fýra smoltstøðir lótu ælabogasíl, og í Talvu 6 er samanborið við talið av sílum, sum alistøðirnar á sjónum fingi í 1996 og fyrru helvt av 1998 saman við forsøgn fyri seinnu helvt av 1998. Tvær smoltstøðir aldu meginpartin av sílunum, sum fara á sjógv í 1998.

Talva 5. Sí latin alistøðunum á sjónum í 1996, 1997, fyrra hálvár 1998 og forsøgn fyri seinna hálvár 1998 (tald í 1.000).

	1998	1997	1996
1. hálvár	200	125	36
2. hálvár	fors. 425	856	310
Íalt	fors. 625	981	346

Eftir øllum at døma er rættiliga tilvildarligt, hvussu mong síl verða sett við til alivinnuna í Føroyum frá einum ári til annað. Fyrimunur hevði verið at fingið hendan "minna" partin av alivinnuni í meira støduga legu.

Ymiskt

Fóðurnýtsla

Tilsamans hava smoltstøðirnar givið upp at hava nýtt 631 tons av fóðri til fiskin í 1997, og sum undanfarin ár verður meginparturin av hesum fóðri til smáfiskin latin av trimum ymiskum feløgum.

Manning

Økta virksemd sæst aftur í talinum á fólki, sum arbeiðir á smolt-støðunum. Í Talvu 6 er yvirtilt yvir manningina, sum hevur verið til arbeiðis á smoltstøðunum trý tey seinastu árin..

Talva 6. Manning á smoltstøðunum í 1995, 1996 og 1997.

Arbeiði	Fast	Eyka	Íalt
1997	68	29	97
1996	59	24	83

1995	58	17	75
------	----	----	----

Sjúka

Væl meira av laksayngli er misfarið av IPN á smoltstøðunum í 1998, enn í 1997, og maðkapirrunar hava vanligar verið størri, tá sjúkan hevur víst seg í 1998 enn í 1997. Ein orsök til hetta kann vera strongd orsakað av tí nógva turkinum, sum var á vári 1998. Heldur meira av smoltinum, sum er farið á sjógv í 1998, er somuleiðis farið av IPN sjúkuni, um vit meta saman við smoltið, sum fór á sjógv árið fyri.

Hinvegin hevur alivinnan í 1997 og higartil í 1998, sum heild havt munandi færri trupulleikar at dragast við av sjúkum, sum eru elvdar av bakterium.

Miðvísa arbeiðið við úrvali av lívfiski, sum nú annaðhvørt verður aldur í "vardum" umhvørvi ella á økjum, har eingin vanlig aling er, eigur sín stóra lut í hesi hugaligu gongd. Men av stórum týðningi er eisini tað stóra arbeiði, sum er gjørt á flestu smoltstøðunum, at fáa alt vatnið sóttreinsað, samstundis sum allur fiskur verður koppsettur, áðrenn hann fer á sjógv.

Men er vinnan tilbúgvín at standa ímóti "nýggjum" sjúkum?

Taka vit sum dømi virussóttina ILA, so var hon til fyri stuttum bert ávíst í fiski á sjónum í Noregi. Nýliga er hon tó eisini ávíst í heilt smáum yngli á smoltstøð, og sum kunnugt gjørdi ILA nóg um seg á alistøðum í Canada í 1997.

Í ár (1998) hava Skotar gjørt av við stórar nøgdir av fiski, í eini roynd at avmarka ILA sjúkuna, sum higartil hevur rakt fleiri alistøðir í Skotlandi, og nú eisini í Hetlandi. Bæði í Írlandi og í USA verða tiltøk sett í verk, fyri at royna at sleppa undan ILA sjúkuni, ella avmarka avleiðingarnar um/ ella tá hon rakar alivinnuna í hesum londum.

Sjúkan sigst fyrst og fremst at ferðast við blóðvatni, brunnbátum, laks og síli, men skal eisini kunna verða borðin av øðrum fiskasløgum, eitt nú við sild.

Fyri at minna á, at neyvan nakað lið í føroysku alivinnuni er tilbúgvíð at taka ímóti illkynjaðum sjúkum av hesum slagi, er á Mynd 4 víst, hvaðani tey ymisku aliøkini í Føroyum fingu smolt í 1997.

Mynstrið í alivinnuni í Føroyum er nóg broytt til tað betra seinastu árin, men nú so munandi meira verður sett við av fiski, er átrokandi, at vit fáa amboð, sum kunnu gera vinnuna betur føra fyri, at meta um, hvussu nógva aling firðirnir í Føroyum "bera", uttan at borðreitt verður beinleiðis fyri álvarsligum trupulleikum.

"ILA" kan forkoma allari alivinnuni í oyggjunum eftir einum ári" verður formaðurin í alarafelagnum í Hetlandi endurgivin at siga á forsíðuni á Fish Farming International aug. 1998. Tíverri er eingin grund at ivast í, at vit eru í sama báti.

=====

Fiskasjúkutænastan hevur latið tilfar til, og lisið ígjøgnum stubban um sjúku.

Tølini um aling av smolti í Skotlandi eru úr:

SCOTTISH FISH FARMS Annual Production Survey, Report of The Scottish Office Agriculture, Environment and Fisheries Department - Annual Survey of Fish Farms - Marine Lab. Aberdeen.

Norsku tølini eru úr:

Statistikk for fiskeoppdrett - Fiskeridirektoratet - Bergen.

Mynd 4. Smolt býtt eftir í hvørjum aliøki smoltini eru ald, og býtt út á aliøkini, har fiskurin er farin á sjógv í 1997